

25.8.2020

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 16.6.2020 luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi henkilötietojen käsittelystä Rikosseuraamuslaitoksessa sekä vankeuslain ja eräiden muiden seuraamusten täytäntöönpanosta annettujen lakien muuttamisesta

Valtiovarainministeriön lausunto

Ehdotetun sääntelyn systemaattisuus

Valtiovarainministeriö pitää tarpeellisena vielä arvioida, missä määrin erityislainsäädännössä on tarpeen säätää asioista, joista on jo säädetty yleislaissa.

Esimerkiksi 1. lakiehdotuksen 12 §:ssä on säädetty erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn välttämättömyytedellytyksestä. Rikosasioiden tietosuojalain 11.2 §:ssä on jo säädetty erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyyn liittyvästä välttämättömyytedellytyksestä ja mainitussa lainkohdassa on myös säädetty erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn perusteet. Kun erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä on tarpeen säätää tarkemmin, tulee käsiteltävät tiedot ja niiden tarkoitukset ilmetä täsmällisesti laista (PeVL 60/2018 vp, PeVL 51/2018 vp).

Puolestaan lakiehdotuksen 13 §:ssä näyttäisi olevan käsittelyoikeuksia koskevaa sääntelyä, joka on rinnakkaista tiedonhallintalaissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköisestä käsittelystä annetun lain kanssa.

Tekninen käyttöyhteys

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 2 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi lain suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Säännösehdotuksessa viitataan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019, tiedonhallintalaki) sekä tässä yhteydessä teknisiin käyttöyhteyksiin. Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, että tiedonhallintalaissa ei ole säädetty teknisistä käyttöyhteyksistä, vaan teknisistä rajapinnoista ja katseluyhteyksistä.

Lakiehdotuksen 18 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä. Säännöstä ei ole sidottu tarpeellisuus- tai välttämättömyytedellytykseen, kuten perustuslakivaliokunta on tällaisissa yhteyksissä edellyttänyt (esim. PeVL 60/2018 vp).

Lisäksi valtiovarainministeriö toteaa, että teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä koskeva sääntely perustuu tiedot saavan viranomaisen tiedonsaantioikeuksiin, joten 18 §:ssä muotoiltu sääntelymalli ei sovellu sellaisenaan tietojen luovuttamiseen teknisten rajapintoja ja katseluyhteyksien avulla. Tällaiseen luovutustapaan sidottuun sääntelyyn ei ole enää erityislainsäädännössä tarvetta. Lakiehdotuksen 18 § tulisi muuttaa siten, että siinä on säädetty mainittujen viranomaisten tiedonsaantioikeuksista. Samalla on myös varmistettava, ettei sääntely ole päällekkäistä mainittujen viranomaisten muualla säädettyjen tiedonsaantioikeuksien kanssa. Esimerkiksi hallituksen esityksen luonnoksen 23

§:ssä ehdotetaan säädettäväksi oikeudesta tietojen luovuttamiseen Rajavartiolaitokselle. Puolestaan henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettussa lain (639/2019) 19 §:ssä on säädetty Rajavartiolaitokselle varsin laaja tiedonsaantioikeus viranomaisilta. Tämä tiedonsaantioikeus kattaa myös tiedonsaannin Rikosseuraamuslaitokselta. Puolestaan ehdotusluonnoksen 24 §:ssä ehdotetaan tietojen luovutusoikeutta sotilasviranomaisille. Henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetussa laissa (332/2019) on säädetty Puolustusvoimille tiedonsaantioikeuksista, joten jos Puolustusvoimilla on tiedonsaantiin liittyviä tietotarpeita Rikosseuraamuslaitokselta, tulisi niistä säätää mainitussa laissa. Vastaavia ongelmia on myös muissa luonnoksessa olevissa tietojen luovuttamista koskevissa esityksissä.

Valtiovarainministeriö painottaa sääntelyn selkeyttä viranomaisten välisessä tietojen vaihtoa ja hyödyntämistä koskevissa säännöksissä. Valtiovarainministeriö kiinnittää huomiota siihen, että perustuslakivaliokunta on toistuvasti eri yhteyksissä kritisoinut tällaisia tiedonsaantiin ja luovuttamiseen liittyvää kaksoisääntelyä ja pitänyt sitä raskaana sääntelymallina (esim. PeVL 71/2014 vp). Teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä koskevan sääntelyn eräänä tarkoituksena on vähentää tarvetta säätää oikeudesta tietojen luovuttamiseen. Sääntelymalli tulisi lähtökohtaisesti perustua viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) mukaisesti tiedonsaantioikeuksista säätämiseen. Aiemmin tietojen luovutusoikeudet oli sidottu mahdollisuuteen luovuttaa tietoja teknisten käyttöyhteyksien avulla. Koska teknisiä käyttöyhteyksiä koskeva sääntely on korvattu teknisiä rajapintoja ja katseluyhteyksiä koskevilla säännöksillä, ei tietojen luovutusoikeuksista tulisi säätää enää mekaanisesti vanhentuneen sääntelyopin mukaisesti. Tiedonhallintalaki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella ja tiedonhallintalain sääntelymalli lähtee siitä, että tietojen antamisen teknisten rajapintojen ja katseluyhteyksien avulla tapahtuu tiedonsaantioikeuksia koskevan sääntelyn perusteella. Luovutusoikeudesta ei tarvitse erikseen säätää.

Muita huomioita

Hallituksen esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksessa käytetään henkilörekisterin käsitettä. Rikosasioiden tietosuojalaissa tai tietosuoja-asetuksessa ei ole säädetty henkilörekisterin käsitteestä. Valtiovarainministeriön näkemyksen mukaan tiedonhallinnallisesti sääntelykohteena voisi olla tietoaineisto tai tietovaranto, joiden käsitteistä on säädetty tiedonhallintalaissa. Tiedonhallintalain mukaisesti tietojärjestelmät operoivat tietovarannoissa olevia tietoaineistoja, joten lakiehdotuksen tarkoittamat rekisterit vaikuttaisivat olevan tietoaineistoja. Toinen tietosuojalainsäädännön mukainen sääntelytapa olisi käyttötarkoituspohjainen sääntely.

Hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 1 §:ssä viitataan ”Euroopan parlamentin neuvoston asetukseen”, kun ilmeisesti tarkoitus on viitata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen.

ylivohtaja, osastopäällikkö

Anna-Maija Karjalainen

neuvotteleva virkamies

Tomi Voutilainen

Jakelu

oikeusministeriö